

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України
"Про судоустрій і статус суддів" щодо усунення прогалин законодавства у
процедурі кваліфікаційного оцінювання суддів»

1. Обґрунтування необхідності прийняття законопроекту

З набуттям чинності Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування" від 16.10.2019 року за №193-ІХ, розпочато та станом на сьогодні не завершено формування нового складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Тобто, вже більше року, Вища кваліфікаційна комісія суддів України, як орган, який на постійній основі діє у системі правосуддя України, фактично не функціонує.

Статтею 92 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" визначено, що тільки Вища кваліфікаційна комісія суддів України уповноважена вносити до Вищої ради правосуддя рекомендацію про призначення кандидата на посаду судді.

Внаслідок цього протягом тривалого часу суддівський корпус не поповнюється новими кадрами, кваліфікаційні оцінювання не проводяться, а розпочаті в свій час процедури кваліфікаційних оцінювань вже кілька років є незавершеними. Навіть формування нового складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України не дозволить оперативно вирішити проблему, оскільки за роки фактичної вимушеної бездіяльності цього органу накопичилася велика кількість нагальних питань, які потребують швидкого вирішення.

Так, питання щодо 251 судді, відносно яких Вищою кваліфікаційною комісією суддів України було або оголошено перерву в оцінюванні, або відкладено на інший час (наприклад, у зв'язку із хворобою судді), або у зв'язку із неможливістю сформувати колегію для проведення співбесіди із суддею, залишається не вирішеним.

Така ситуація породжує затягування розгляду справ, порушення прав громадян на доступ до правосуддя, що також підриває авторитет судової гілки влади в Україні.

Водночас, наразі існують випадки, коли судді, щодо яких ВККСУ ухвалено рішення про невідповідність судді займаній посаді, продовжують відправляти правосуддя, що в свою чергу може ставити під сумнів прийняті ними судові рішення.

Тобто, чинне законодавство створює ситуацію, за якої судді, які визнані такими, що не відповідають займаній посаді, здійснюють правосуддя, що не сприяє авторитету судової гілки влади.

А тому даним законопроектом запропоновано передбачити автоматичне (на підставі норми закону) відсторонення суддів, щодо яких ВККСУ прийнято рішення про невідповідність судді займаній посаді.

Також відсутнє правове поле для суддів апеляційних судів, які проходили кваліфікаційне оцінювання за старою процедурою і за наслідками проходження були тимчасово відсторонені Вищою кваліфікаційною комісією суддів України до проходження повторного оцінювання. Таке повторне оцінювання пройдене за новою процедурою, наявне рішення колегії ВККСУ, проте внаслідок зміни

законодавства до компетенції ВККСУ не віднесено вирішення питання відсторонення чи його припинення.

Крім того, наслідків прийняття Вищою радою правосуддя рішення про відмову у задоволенні рекомендації Вищої кваліфікаційної комісії суддів України про звільнення з посади судді на підставі підпункту 4 пункту 16-1 розділу XV "Перехідні положення" законодавство не містить.

У зв'язку з наведеним, законопроектом також запропоновано врегулювати ситуацію із суддями, щодо яких ВККСУ було ухвалено рішення про невідповідність судді займаній посаді, в той час як ВРП було відмолено у задоволенні рекомендації ВККСУ про звільнення судді з посади, а саме: передбачити обов'язок судді, щодо якого Вища рада правосуддя прийняла рішення про відмову у задоволенні рекомендації Вищої кваліфікаційної комісії суддів України про звільнення з посади судді на підставі підпункту 4 пункту 16-1 розділу XV "Перехідні положення" Конституції України, пройти повторне оцінювання відповідності займаній посаді.

Водночас, з метою оптимізації бюджетних видатків та забезпечення проходження (повторного) кваліфікаційного оцінювання даним законопроектом запропоновано зменшити розмір суддівської винагороди, який підлягає виплаті судді у разі його відсторонення, оскільки фактично останній не виконує свої функції – не здійснює правосуддя, а одержання ним суддівської винагороди у тому ж розмірі, що суддя, який відправляє правосуддя, є не виправданим.

В даному випадку відсутні підстави вести мову про порушення суддівської незалежності, які полягають у тому, що оплата праці суддів повинна відповідати їхній професії та виконуваним обов'язкам, рівень винагороди суддям за виконання ними своїх професійних обов'язків має бути таким, щоб захистити їх від тиску, що може спричинити вплив на їхні рішення, адже відсторонений суддя не здійснює правосуддя (тобто, не виконує обов'язків та не ухвалює рішення). З урахуванням наведеного, відсутні підстави вести мову про дискримінацію, адже порівнюються судді, які здійснюють правосуддя та такі, які не здійснюють правосуддя.

2. Мета і шляхи її досягнення

Основною метою прийняття законопроекту є усунення прогалин у законодавстві та правової невизначеності у статусі суддів, щодо яких Вищою радою правосуддя прийнято рішення про відмову у задоволенні рекомендації Вищої кваліфікаційної комісії суддів України про звільнення з посади судді на підставі підпункту 4 пункту 16-1 розділу XV "Перехідні положення".

Також законопроект спрямований на оптимізацію та забезпечення економічної обґрунтованості бюджетних видатків на судову систему.

3. Загальна характеристика та основні положення законопроекту

Законопроектом пропонується:

1) надати право Вищій раді правосуддя без рекомендації Вищої кваліфікаційної комісії суддів України вирішувати питання переведення судді апеляційного суду із ліквідованого суду до проходження кваліфікаційного оцінювання;

2) передбачити автоматичне (в силу закону та без ухвалення Вищою радою правосуддя окремого рішення) тимчасове відсторонення суддів, щодо яких наявне

рішення про невідповідність судді займаній посаді до дня ухвалення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України рішення про відповідність судді займаній посаді або до дня звільнення судді з посади. Наведене узгоджується із існуючим порядком речей для автоматичного відсторонення за рішення Дисциплінарної палати ВРП, коли суддя має право оскаржити рішення до ВРП та суду, проте до розгляду питання ВРП є тимчасово відсторонений від правосуддя.

3) передбачити, що рішення ВРП про відмову у задоволенні рекомендації Вищої кваліфікаційної комісії суддів України про звільнення з посади судді на підставі підпункту 4 пункту 16-1 розділу XV "Перехідні положення" Конституції України є підставою для проведення повторного оцінювання відповідності судді займаній посаді.

4) встановити, що базовий розмір посадового окладу судді, який тимчасово відсторонений від здійснення правосуддя, становить 5 прожиткових мінімумів для працездатних осіб, розмір якого встановлено на 1 січня календарного року.

4. Правові аспекти

У даній сфері правового регулювання діють Конституція України, Закони України "Про судоустрій та статус суддів" та "Про Вищу раду правосуддя".

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Прийняття проекту Закону не потребуватиме додаткових витрат з Державного бюджету України.

6. Прогноз результатів

Прийняття Закону України «Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" щодо усунення прогалин законодавства у процедурі кваліфікаційного оцінювання суддів» дасть змогу поліпшити доступ до правосуддя громадян України, забезпечить їх право на своєчасне та справедливе судові рішення, дозволить попередити кадровий колапс в судовій системі, що негативно впливає на реалізацію права громадян України на звернення до суду та ставить під сумнів належне виконання Україною своїх зобов'язань перед Радою Європи в частині реформування судової системи.

Крім того, даний законопроект також сприятиме дотриманню конституційних гарантій незалежності суддів, які порушуються невизначеністю правового статусу окремих суддів; оптимізації та економічній виправданості видатків державного бюджету на суддівську винагороду суддям, які будуть мати можливість здійснювати правосуддя; підтримання професійної кваліфікації суддів, які наразі з незалежних від них підстав вже протягом кількох років не здійснюють правосуддя в умовах істотної зміни процесуального законодавства.

Народний депутат України

Р. В. Бабій (посв. № 47)

САС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Бабій Роман Вячеславович
Сертифікат: 58E2D9E7F900307B0400000014CE2F001C248F00
Дійсний до: 26.01.2023 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
№ 47д9/1-2021/237240 від 16.07.2021

